

De Croupierverhouding.

Liliane Vansummeren

INLEIDENDE BESCHOUWINGEN.

Vaak stelt men vast dat bepaalde wetsartikelen en rechtsfiguren, in het verleden nog uitvoerig gecommenterd, in de vergeethoek zijn geraakt. Eén van die figuren is ongetwijfeld de croupier. We doelen hier niet op de stille casinofiguur, maar wel op de croupier van een vennoot, alhoewel beiden ongetwijfeld dit gemeen hebben: ze zijn voor de massa vrij vage en soms volslagen onbekende personages. Het volstaat, wil men zich daarvan overtuigen, een kleine enquête te houden over de betekenis van het woord "croupier".

Waar men meestal nog een aarzelende omschrijving krijgt in de aard van "bediende in een casino", de aanwezigheid van een croupier in het vennootschapsrecht lijkt voor vrijwel iedereen, leken zowel als juristen - voor zover deze laatsten zich tenminste niet in deze rechtstak gespecialiseerd hebben - onbekend en zelfs onwaarschijnlijk.

Ook in het Groot Woordenboek der Nederlandse Taal vindt men als enige definitie van croupier "persoon die aan een speelbank de inzetten opneemt en de winst aan de spelers uitbetaalt" (1), terwijl de *Petit Dictionnaire de Droit Dalloz* enkel verwijst naar "cercles de jeu" (2).

Toch mag dit niet zo'n grote verwondering wekken.

Waar in het verleden auteurs als Merlin (3), Duvergier (4) en Troplong (5) verschillende bladzijden wijdden aan de croupier van een vennoot, vindt men bij De Page (6) nog slechts enkele regels. Vermoedelijk houdt dit wel enig verband met de gewijzigde opvattingen inzake rechtsleer; de tijd dat men het Burgerlijk Wetboek "doorliep" terwijl men alle artikels één voor één besprak, is nu eenmaal voorbij!

Maar ongetwijfeld speelt nog een ander aspect een niet te onderschatten rol in de onwetendheid betreffende de croupier-verhouding.

Halen wij immers even de definitie aan die Littre geeft van de croupier van een vennoot namelijk "celui qui prend part à quelque affaire de finance

(1) VAN DALE, *Groot Woordenboek der Nederlandse Taal*, Croupier.

(2) *Petit Dictionnaire de Droit*, Croupier.

(3) MERLIN, *Questions de Droit*, IV, Croupier, 410 e.v.

(4) DUVERGIER, *Le droit civil Français suivant l'ordre du code*, 124 e.v.

(5) TROPLONG; *Le droit civil expliqué. Contrat de Société*, 274 e.v.

(6) DE PAGE, DEKKERS, *Traité*, V, nr. 93, 106.

sans s'y faire nommer; celui qui est dans les intérêts d'un autre et les soutient secrètement; celui qui a un intérêt dans la part d'un associé" (7). Zonder vrees te ver te willen vooruitlopen kunnen we inderdaad stellen dat de croupierovereenkomst een occulte overeenkomst is, juridisch onbekend aan derden, maar vaak ook feitelijk, zodanig zelfs dat iemand als Ripert zich afvroeg of ze wel ooit gesloten wordt. (8) Terwijl anderen er niets meer of minder dan een combine in zagen (9), niet waardig hun aandacht te weerhouden.

In dit artikel wordt getracht, zonder enige aanspraak op volledigheid te willen maken, een beeld te geven van die onbekende croupierverhouding.

In het eerste hoofdstuk wordt ingegaan op het beeld van een vennoot en zijn croupier en de kenmerken van hun relatie.

Het tweede hoofdstuk behandelt de persoon van de croupier.

In het derde hoofdstuk wordt getracht een juridische kwalificatie te geven van de croupierverhouding.

Een kort overzicht van de positie van de croupier ten opzichte van de cedent, de vennootschap en derden wordt vervolgens in het vierde hoofdstuk gegeven.

HOOFDSTUK I: DE VENNOOT EN DE CROUPIER.

Afdeling I: Het begrip croupierverhouding.

§ 1 Begripsomschrijving.

"Croupier", aldus Merlin, "c'est celui à qui, dans une société, l'un des associés a cédé une part déterminée de son intérêt, et qui, par cette raison, en est l'associé particulier et en sous-orde" (10). Ongetwijfeld is deze definitie duidelijker dan de bepaling van Littré, die stelde dat de croupier diegene is "qui est dans les intérêts d'un autre et les soutient secrètement" (11), maar anderzijds is ze veel beperkter waar ze de croupier meteen kwalificeert als een ondervennoot. Precies van dergelijke kwalificatie zouden wij ons voorlopig willen onthouden en daarom zouden we, ter omschrijving van de croupierverhouding, eerst willen verwijzen naar de wettelijke bepaling waarop bedoelde verhouding betrekking heeft, namelijk de regel van artikel 1861 B.W.:

"Ieder vennoot mag, zonder toestemming van zijn medevennoten, een derde persoon tot deelgenoot nemen, wat zijn aandeel in de vennootschap betreft; hij kan hem zonder zodanige toestemming, niet als lid in de vennootschap opnemen, al had hij ook het beheer van de vennootschap."

(7) LITTRÉ, *Dictionnaire de la langue Française*, Croupier.

(8) RIPERT, *Traité élémentaire de droit commercial*, 672.

(9) ESCARRA, *Manuel de droit commercial*, 593.

(10) MERLIN, *a.w.*, IV, Croupier, 410

(11) LITTRÉ, *a.w.*, Croupier.

Ter verduidelijking hiervan schreef De Page: "S'il est interdit en principe à un associé de céder ses droits d'associé sans le consentement des autres associés, rien ne s'oppose par contre à ce qu'un associé, tout en restant associé et seul associé à l'égard de la société, fasse participer un tiers à sa part (art. 1861, première partie). Ce tiers s'appelle croupier" (12).

Dit citaat vat de croupierverhouding goed samen.

Een vennoot, hetzij in een burgerlijke, hetzij in een commerciële vennootschap, geconfronteerd met een verbod van overdracht van zijn deel, sluit een overeenkomst met een derde, de croupier, waardoor de vennoot die derde laat deelnemen aan zijn vennootschapsdeel, of om het met andere woorden te zeggen, waardoor hij die derde "en croupe" neemt, dit is achter zich op het paard. Dit is trouwens de etymologische betekenis van het woord croupier. "Chevaucher avec quelqu'un en croupe" betekent inderdaad met iemand achterop het paard meerijden en de croupier is dan de bewuste passagier, in casu van de vennoot (13).

Maar, de overeenkomst tussen de vennoot en de derde, de croupier, blijft ten opzichte van de vennootschap en de medevennoten van de deelgevende vennoot res inter alios acta. De croupier wordt dus geen nieuwe vennoot. Er ontstaat slechts een rechtsband tussen hem en de deelgevende vennoot. Men zou de beeldspraak aldus kunnen voortzetten: de vennoot neemt de croupier wel achter zich mee op zijn paard, maar hij geeft de croupier geen eigen paard, waardoor deze zelfstandig met de groep zou kunnen meerijden.

§ 2 Historische evolutie van het begrip croupier.

Het is merkwaardig vast te stellen dat de croupier, zelfs al in vervlogen tijden, een plaats innam in het zakenleven. Dit was al het geval in Egypte, Griekenland en Rome, in de vennootschappen die zich bezig hielden met het innen van de belastingen, de uitvoering van openbare werken, de mijnenexploitatie en het droogleggen van de moerassen (14). Zo bestonden er te Rome naast de eigenlijke vennoten, personen die financieel geïnteresseerd waren in de vennootschappen van de belastingspachters. Het kapitaal van een dergelijke belastinginningsvennootschap was namelijk verdeeld in een aantal gelijke "partes". Ieder "pars" werd eerst uitgegeven door de vennootschap zelf, maar vervolgens had iedere vennoot het recht zijn "partes" te cederen aan de zogenaamde "affines", financiers die deelden in winst en verlies, maar die geen enkele be-

(12) DE PAGE, *a.w.*, V, 93.

(13) Volgens Robyn was het Rousseau de la Combe die aan de derde, bedoeld in art. 1861 B.W., deze benaming gaf (Robyn, *Du croupier d'associé*, 26), alhoewel Sarradin hier zijn twijfels over heeft. (SARRADIN, *L'associé et son croupier*, 52). Het is inderdaad zo dat men deze uitdrukking vrijwel tezelfdertijd aantreft bij Savary.

(14) SZLECHTER, *Le contrat de société en Babylonie, en Grèce et à Rome*, 116 e.v.

heersfunctie waarnamen. Meestal, aldus Szlechter, ging het om personen die omwille van persoonlijke redenen geen vennoot konden zijn (15). Deze affines waren weliswaar "leden" van de vennootschap, ze waren trouwens gekend door alle vennoten alhoewel niet noodzakelijk door derden, maar, toch waren ze zelf geen vennoten en ze konden nooit de actio pro socio instellen (16). De Romeinse commentatoren ontwikkelden zo de idee dat een dergelijke participant geen vennoot was van de vennootschap, maar wel van de vennoot die hem zijn pars had gecedeerd. Hetgeen Ulpianus kernachtig uitdrukte als volgt:

"Nam socius mei socii non est meus socius" (17). en "Qui admittitur socius, ei tantum socius est qui admisit, et recte, cum enim societas consensu contrahatur, socius mihi esse non potest, quem ego socium esse nolui. Quid ergo si socius meus eum admisit? Ei soli socius est" (18). Deze ondervennoten konden tegen de cedent wel de actio pro socio instellen, vermits ze samen een ondervenootschap hadden, en bovendien was de cedent aansprakelijk voor alle schade die de ondervenoot aan de eerste vennootschap zou aanbrengen. Hij immers, en hij alleen, had deze ondervenoot aanvaard, en moest dus instaan voor zijn slechte partnerkeuze (culpa in eligendo).

Later bij het verval van het Romeinse rijk, zag men ook de grote handelondernemingen verdwijnen. Men gaf de voorkeur aan bescheidener contracten en ook de rol van de affines was uitgespeeld.

Geleidelijk aan ontstonden, in de Middeleeuwen, nieuwe types van vennootschappen, zoals de Commanditaire Vennootschap en de Compagnie (19) die het eveneens mogelijk maakten geld te investeren in een vennootschap, daaruit winsten te betrekken, terwijl de investeerder in de anonimiteit kon blijven. De stille vennoten namen de rol van de affines (croupier) over.

Waarschijnlijk ook sprak Savary over deze stille vennoten toen hij in het begin van de 18e eeuw volgende verklaring gaf van croupier:

"Associé secret, qui prend part dans une entreprise de commerce, ou de finances, qui se fait sous le nom d'un autre, et qui en partage les gains et les pertes, à proportion de la part qu'il a prévu dans l'affaire, de ses fonds et de ses avances" (20).

(15) SZLECHTER, *a.w.*, 344. Cicero rapporteert in dit verband dat Caesar en de tribuun Vanitius deelnamen aan vennootschappen, zonder zelf vennoot te zijn, hetgeen hun, gezien hun rang van senator verboden was (CICERO, *In Vanitium*, 12, § 3)

(16) SZLECHTER, *a.w.*, 347.

(17) ULPIANUS, L. 20, *Digestes*, pro socio.

(18) "Wie als vennoot wordt toegelaten is enkel vennoot van diegene die hem heeft opgenomen, en terecht, want gezien de vennootschap door wilsovereenstemming wordt aangegaan, kan degene die ik als vennoot niet heb gewild niet mijn vennoot zijn. En als mijn vennoot hem heeft aanvaard? Dan is hij enkel zijn vennoot. ULPIANUS, L. 19, *Digestes*, pro socio.

(19) Zie voor deze evolutie: RENOUARD, Y, *Les hommes d'affaires italiens du Moyen-Age*, Parijs, 1949.

(20) SAVARY, *Dictionnaire*, croupier, geciteerd door SARRADIN, *a.w.*, 108.

Het was pas bij Pothier (21) in de 18e eeuw en daarna, na de inwerkingtreding van het Burgerlijk Wetboek, dat de croupier zijn eigen betekenis en rol terugkreeg en ook de eerste commentatoren van het Burgerlijk Wetboek erkenden de croupierverhouding als een autonome rechtsfiguur, onderscheiden van de Vennootschap bij wijze van Deelneming of de Commanditaire Vennootschap.

Afdeling II: De voornaamste kenmerken van de croupierverhouding.

De enige wettelijke bepaling die - direct - betrekking heeft op de croupierverhouding is, zoals reeds gezegd, art. 1861 B.W. Dit artikel drukt twee principes uit: een eerste volgens hetwelk een vennoot geen derde als lid van de vennootschap kan opnemen, zelfs al had hij het beheer over die vennootschap, zonder toestemming van zijn medevennoten, en een tweede dat bepaalt dat hij die derde wel tot deelgenoot (croupier) kan nemen voor wat zijn eigen aandeel in de vennootschap betreft zonder dat hij daarvoor de toestemming van zijn medevennoten behoeft.

Beide principes zijn complementair en laten ons toe de voornaamste kenmerken van de croupierverhouding te bepalen.

1. De croupier wordt geen lid in de vennootschap waartoe de vennoot-cedent behoort. Dit volgt uit de tekst van artikel 1861 B.W. zelf: indien een vennoot voor het opnemen van een derde als nieuw lid in de vennootschap de toestemming van zijn medevennoten behoeft, terwijl hij voor het opnemen van een deelgenoot (croupier) in zijn aandeel geen dergelijke toestemming moet vragen, kan men daaruit concluderen dat de vennoot geen nieuw lid wordt in de vennootschap.
2. De croupierverhouding is een deelgenootschap in het aandeel van de vennoot. Algemeen wordt aangenomen dat, wil de in art. 1861 B.W. bedoelde verhouding voorhanden zijn, de vennoot niet zijn hele aandeel mag hebben overgedragen (22).

Ook dit volgt uit de regel van art. 1861 B.W. zelfs: de Nederlandse tekst spreekt van "tot deelgenoot nemen", terwijl in de Franse tekst "s'associer" staat.

Het is inderdaad zo dat een overdracht van het gehele aandeel, met alle daaraan verbonden rechten en plichten, gelijk staat aan het opnemen van de overnemer in de vennootschap, hetgeen slechts zou kunnen gebeuren met toestemming van de medevennoten.

Het deelgenootschap blijft bovendien beperkt tot het aandeel dat de vennoot-cedent heeft in de vennootschap. Er is dus slechts sprake van

(21) POTHIER, *Traité du contrat de société*, 91 e.v.

(22) LAURENT, *Principes de droit civil*, dl. 26, 337. SCHWING, *La nature juridique du droit de croupier*, *R. Soc.*, 1935, 152 e.v. VAN GERVEN, *Van "croupiers" in de zin van artikel 1861 B.W. en "trustees"*, *Recht in beweging*, 4, 1161.

een overeenkomst tussen de vennoot zelf en de derde, en deze overeenkomst blijft ten aanzien van de vennootschap *res inter alios acta* (23). Ze is perfect geldig tussen de partijen, maar niet tegenstelbaar aan de vennootschap. Tussen de derde (croupier) en de medevennoten van de deelgevende vennoot ontstaan geen rechtstreekse rechten of plichten, evenmin als met de vennootschap. Bijgevolg is de croupier voor al zijn rechten uit de deelnemingsovereenkomst aangewezen op de contracterende vennoot. Maar ook omgekeerd kunnen de medevennoten of de vennootschap geen directe rechten halen jegens de croupier uit diens overeenkomst met de cederende vennoot (24). De participatie zelf kan op tweeërlei wijze ontstaan.

Meestal neemt men aan dat ze plaatsvindt door een verticale, kwantitatieve opsplitsing van de aan het aandeel verbonden pecuniaire rechten (dus in een bepaalde breukverhouding) en met dien verstande altijd dat de vennoot-cedent de lidmaatschapsrechten blijft uitoefenen in de vennootschap waar de croupier per definitie buiten blijft.

Men zou evenwel ook een horizontale, kwalitatieve opsplitsing kunnen doorvoeren namelijk enerzijds de lidmaatschapsrechten, die bij de cedent blijven, en anderzijds de uit het aandeel voortkomende pecuniaire rechten die men aan de croupier toewijst (25). De participatieovereenkomst bestaat dus hierin dat een vennoot hetzij om niet, hetzij onder bezwarende titel, alle of een gedeelte van zijn pecuniaire rechten afstaat aan een derde. Deze derde verkrijgt in evenredigheid met het aan hem gecedeerde gedeelte van het aandeel, een recht op dividenden en een recht op een deel van het netto-actief bij de ontbinding van de vennootschap,- alhoewel hij zelfs deze rechten niet rechtstreeks kan uitoefenen ten opzichte van de vennootschap-, en als tegenprestatie neemt hij de verbintenis op zich een deel, weer in verhouding tot het aan hem gecedeerde deel, in het verlies te zullen dragen.

3. De croupierverhouding is occult.

Juridisch gezien is ze onbekend aan de vennootschap en de medevennoten van de vennoot-cedent (26). Dit heeft tot gevolg dat de vennoot-cedent en de croupier niet gezamenlijk kunnen optreden bij de uitoefening van de aan het aandeel verbonden rechten. Het "occulte" karakter

(23) DE PAGE, DEKKERS, *Traité*, IV, 93.

(24) VAN GERVEN, *a.w.*, 2, 1160.

(25) VAN GERVEN, *a.w.*, 4, 1162. Tegen deze techniek wordt evenwel soms bezwaar gemaakt. Sommigen ervaren het als vrij onduidbaar dat de persoon die dan toch het meest geïnteresseerd is in de onderneming (de croupier) buiten het beleid ervan moet blijven, terwijl de cedent, die er geen (pecuniair) belang meer in heeft, alle lidmaatschapsrechten mag blijven uitoefenen (SCHWING, *a.w.*).

Het Hof van Beroep van Parijs stelde echter dat de overeenkomst, waarbij aan de croupier alle pecuniaire rechten toekomen, te veel lijkt op een werkelijke aandacht of zelfs een vermomde aandacht is. (Parijs, 19 febr. 1979, *Rev.Soc.*, 1980, 283, met noot D. Randaux).

(26) FREDERICQ, *Traité*, 1950, V, 1124.

ter gaat nochtans niet teniet als de deelname van de croupier aan de vennootschap of aan derden bekend wordt, (27) alhoewel cedent en croupier wel de feitelijke geheimhouding kunnen overeenkomen.

4. De croupierovereenkomst kan worden aangegaan zonder voorafgaande toestemming van de medevennoten van de vennoot-cedent (art. 1861 B.W.) Dit kenmerk sluit nauw aan bij het eerste. De ratio legis van dit principe is duidelijk. Voor een algehele overdracht van een aandeel, en dus ook van de "staat van croupier" wordt de toestemming van de medevennoten gevergd. Het is inderdaad zo dat men de vennoten niet kan dwingen zich te associëren met een derde (28). Maar wanneer de cedent blijft binnen de perken van het sociaal pakt, maakt het voor de medevennoten weinig uit dat die vennoot een derde laat deelnemen aan een welbepaald deel van zijn aandeel.

HOOFDSTUK II: DE CROUPIER

Bij het bestuderen van de croupierverhouding, en meer bepaald van de toepassingsgevallen ervan, wordt meteen duidelijk dat de staat van croupier niet altijd het gevolg is van een expliciete wilsuiking. Zo kan men het onderscheid maken tussen de "croupier uit roeping", hij die vrijwillig een croupierovereenkomst aangaat, ex contractu, en de "gelegenheids-croupier", waar de croupierverhouding volgt uit een samenspel van wettelijke bepalingen.

Afdeling I: De croupier uit roeping.

Het is niet steeds eenvoudig na te gaan welke redenen iemand ertoe kunnen brengen zich in de situatie van croupier te begeven.

Vergeeten we niet dat de croupierverhouding een occult karakter heeft, ze is juridisch onbekend aan derden, maar de contractanten kunnen ook de feitelijke geheimhouding overeenkomen.

Zo neemt men aan dat de croupierverhouding één van de middelen bij uitstek is voor een debiteur om een gedeelte van zijn vermogen te dissimuleren en zo desgevallend te ontsnappen aan zijn schuldeisers (29).

En Nowina meent bovendien dat de croupierverhouding, onmiddellijk na de bevrijding, heeft kunnen meehelpen bij het camoufleren van voordelen die men als ongeoorloofd had kunnen kwalificeren (30). Om echter niet in

(27) Gent, 13 februari 1909, *R.P.Soc.*, 1909, 1966.

(28) Rb.Kh. Nantes, 17 januari 1909, *R.Soc.*, 1911, 243.

(29) GREIFELD, *Die Unterbeteiligung an der offene Handelsgesellschaft und der Kommanditgesellschaft*, thesis Leipzig, 1938, 9.

(30) NOWINA, R., *Manuel théorique et pratique des profits illicites*, Parijs, 1948.

het anekdotische te vervallen beperken wij ons hieronder tot het bespreken van enkele toepassingsgevallen.

§ 1 *Aanwending van de croupierverhouding in de vennootschappen van gemeen recht.*

De vennoten in om het even welk type van burgerlijke of commerciële vennootschap (31) kunnen een derde tot deelgenoot nemen voor wat hun aandeel in de vennootschap betreft (art. 1861 B.W.) en zelfs zonder de toestemming van hun medevennoten. Dit volgt uit de algemene draagwijdte van art. 1861 B.W.

Men kan twee hypothesen beschouwen.

A. De aandelen zijn vrij overdraagbaar.

Dit is het geval in de Naamloze Vennootschap, wanneer er geen clauseule van voorkoop of aanvaarding in de statuten is ingelast (32).

1. Robyn meent dat men binnen deze hypothese slechts in één geval een croupier zal aantreffen namelijk wanneer de aandelen van de vennootschap van zeer hoge waarde zijn, zonder dat de mogelijkheid bestaat ze op te splitsen in coupures die wel toegankelijker zijn voor de bescheidener beurzen (33). In dat geval kan dus een aandeelhouder een deel van zijn aandeel afstaan aan de croupier die hem als tegenprestatie een afgesproken som zal geven, zodanig dat het bedoelde aandeel wel binnen het bereik komt van de aandeelhouder. Toch blijft de cedent de enige titularis van het aandeel, zowel ten aanzien van de vennootschap als ten aanzien van derden.

Maar een dergelijke operatie, die ook bij andere auteurs (34) wordt besproken, beantwoordt in praktijk niet aan een grote nood, vermits de nominale waarde van de aandelen, evenals hun beurswaarde, zelden een dergelijke hoogte bereikt terwijl er geen mogelijkheid bestaat tot opsplitsing in coupures.

2. Een andere, en zeker ook interessantere toepassing, aangehaald door Van Gerven (35), lijkt te bestaan in verband met de problematiek van stromannen. "Stroman", aldus Ronse, "is hij die in de akte optreedt als mede-oprichter of als vennoot, zonder in werkelijkheid vennoot of aandeelhouder te willen worden. De stroman kan optreden voor een

(31) Zie evenwel het voorbehoud dat we verder zullen maken met betrekking tot de P.V.B.A.

(32) Art. 42-45 Venn.W.

(33) ROBYN, *a.w.*, 56.

(34) HERZFELD, *Die Unterbeteiligung*, A.C.P., 137, 280.

(35) VAN GERVEN, *Van "croupiers" in de zin van art.1861 B.W. en "trustees"*, *Recht in Beweging*, 10, 1168.

medeoprichter of voor een derde die achter de schermen blijft. Bij wijze van tegenbrief is dan afgesproken dat de stroman geen enkele verplichting opneemt en geen enkel recht verkrijgt. Eventueel verbindt hij zich ertoe aan een ander oprichter of aan een derde, de door hem schijnbaar onderschreven en volgestorte aandelen dadelijk na de oprichting over te dragen of voor zijn rekening te houden" (36). De stroman zelf wil geen vennoot zijn en dit beantwoordt dan precies aan de bedoeling van de andere partij namelijk de medeoprichter of de derde.

De mogelijkheid bestaat immers dat de zogenaamde medeoprichter in feite alleenoprichter wil zijn en de stromannen slechts aantrekt om te voldoen aan de pluraliteitsvereiste of, dat een derde liever zelf niet wil bekend zijn als vennoot of oprichter van een bepaalde vennootschap. Wat er ook van zij, we staan hier voor een geveinsde rechtshandeling (art. 1321 B.W.) met alle gevolgen vandiens (37) onder andere dat derden ter goeder trouw in plaats van voort te gaan op de voorgewende rechtshandeling, liever een beroep willen doen op de tussen de partijen werkelijk gewilde handeling, (38) hetgeen het effect van de simulatie teniet zou doen.

Men kan zich afvragen of de partijen de toepassing van de regelen betreffende de geveinsde rechtshandelingen niet zouden kunnen ontwijken, door over te gaan tot art. 1861 B.W. Wel zou de situatie dan enigszins anders liggen: de "stroman" zou dan geen echte stroman meer zijn en zou wel de bedoeling moeten hebben als vennoot op te treden maar, met de intentie onmiddellijk na de oprichting een derde, in casu de medeoprichter of degene die onbekend wenst te blijven, deelgenoot (croupier) te maken, tegen betaling van een prijs, in zijn aandeelhouderschap. De inschrijver (de zogenaamde stroman) blijft alleen aandeelhouder, zowel ten aanzien van de vennootschap, de medevennoten en derden, maar in zijn verhouding tot de croupier staat hij een gedeelte van de rechten die aan het aandeelhouderschap verbonden zijn, af.

Onmiddellijk valt op dat deze operatie ook de nodige nadelen vertoont: de croupier kan zijn rechten alleen uitoefenen door middel van de cedent, voor de vennootschap blijft hij principieel een vreemde. Vanzelfsprekend is het zo, dat een cedent vaak een feitelijke beïnvloeding zal ondergaan van de croupier, in die zin dat hij diens belangen zal behartigen binnen de vennootschap, maar: hij is hiertoe niet verplicht, de cedent mag de eigenlijke lidmaatschapsrechten in zijn eigen belang blijven uitoefenen. Vandaar dat deze techniek alleen maar dan uitkomst kan bieden als de medeoprichter of de derde bereid is de uitoefe-

(36) RONSE, *Algemeen deel van het Vennootschapsrecht*, 1970.

(37) Zie hierover VAN GERVEN, *Beginselen van Belgisch Privaatrecht*, Algemeen deel, 238 e.v.

(38) VAN GERVEN, *a.w.*, 308 e.v.

ning van de lidmaatschapsrechten over te laten aan zijn vertrouwensman, maar hij toch zijn pecuniaire rechten wil veilig stellen en onherroepelijk imperatieve volmacht of beter mandaat kan dit ondervangen (39)!

B. De aandelen zijn niet vrij overdraagbaar.

In vennootschappen waar de aandelen niet vrij overdraagbaar zijn, wordt de croupierverhouding vaak afgeschilderd als een remedie tegen deze inaccessibiliteit (40).

Tot op zekere hoogte is dit zo: soms gebeurt het dat iemand enkel de bedoeling heeft te investeren in een vennootschap en inkomsten te betrekken uit zijn investering, zonder daarom actief te willen optreden binnen de vennootschap (de lidmaatschapsrechten, verbonden aan een aandeel, te willen uitoefenen).

In geval de aandelen van de betrokken vennootschap niet kunnen worden overgedragen, zou een croupier-positie voor dergelijk investeerder een uitkomst zijn.

Maar de croupierverhouding kan niet gezien worden als een volwaardig alternatief voor de overdracht van aandelen omdat, nog eens, de cedent bij croupierovereenkomst zelf en alleen vennoot blijft in de vennootschap, (41) dit in tegenstelling tot een werkelijke overdracht, waar de cessionaris de nieuwe vennoot in de vennootschap wordt.

§ 2 Een bijzondere toepassing van de croupierverhouding.

Een - eventueel - nieuwe en vrij onverwachte toepassing van de croupierverhouding wordt naar voren gebracht door Van Gerven (42). Het gaat om de vastgoedcertificaten.

(39) Onlangs werd echter door het Hof van Beroep van Parijs een croupierovereenkomst nietig verklaard omwille van het feit dat de betrokken overeenkomst, waarbij de pecuniaire rechten van de croupier veel aanzienlijker waren dan die van de cedent, eerder lijkt op een werkelijke cessie of zelfs een vermomde cessie uitmaakt (Parijs, 19 febr. 1979, *Rev.Joc.*, 1980, 283) waarbij de cedent, bij 't uitoefenen van zijn lidmaatschapsrechten, toch rekening gaat houden met de mensen van de croupier, alhoewel dergelijke handelwijze ook bij de - nochtans algemeen als wèl regelmatig geachte - kwantitatieve opsplitsing, niet denkbeeldig is.

Randaux werpt bovendien op dat men in het geval van een kwalitatieve opsplitsing bezwaarlijk kan spreken van een geldige overeenkomst tussen croupier en cedent, vermits er hier geen sprake is van een delen in winst en verlies. Deze opmerking is echter slechts juist als men uitgaat van de zeker niet algemeen aanvaarde stelling dat elke croupierovereenkomst een ondervennootschap is (zie verder Hoofdstuk III).

(40) PONT, *Explication du Code Napoléon*, VII, 595.

(41) Artikel 1861 B.W.

(42) VAN GERVEN, *Van "croupiers" in de zin van Art. 1861 B.W. en "trustees"*, *Recht in Beweging*, II, 1162.

De organisatie van vastgoedbeleggingsfondsen kan gebeuren volgens twee hoofdtechnieken (43).

Centraal in één van die technieken is het contract van vennootschap bij wijze van deelneming gesloten tussen enerzijds een emissievennootschap die zorgt voor de financiering van het project, en anderzijds de leasing-gever die eigenaar is van het bedrijfspand dat zal worden gebouwd volgens de aanwijzingen van de leasingsnemer, en dat ook aan deze laatste zal worden verhuurd (44).

De emissievennootschap verzamelt de benodigde gelden, die ze inbrengt in de vennootschap bij wijze van deelneming, door de uitgifte van certificaten bij het publiek, terwijl ze de opbrengst uit de vennootschap, gesloten met de leasingmaatschappij, doorgeeft aan de certificaathouders, na aftrek van een onkostenvergoeding.

Belangrijk in dit verband is de juridische verhouding die bestaat tussen de certificaathouders en de emissiemaatschappij.

De certificaathouder heeft, ingevolge de aankoop van het certificaat een schuldvordering tegen de emissievennootschap tot afgifte van een deel van de netto-opbrengst die voortkomt uit de onroerende belegging, en dit in evenredigheid met zijn certificaat.

Die vordering bestaat enkel tegen de emissievennootschap; niet tegen de leasing-gever (45).

Dit beding komt trouwens voor in de tekst van het certificaat waarin duidelijk wordt gesteld dat de certificaathouder geen vennoot wordt in de vennootschap bij wijze van deelneming.

Samengevat komt het dus hierop neer: er bestaat een vennootschap bij wijze van deelneming tussen de leasing-gever en een emissievennootschap, terwijl deze laatste ook een "verhouding" heeft met elk van de certificaathouders, die een vorderingsrecht hebben tegen hem, maar zelf geen vennoten worden in de vennootschap tussen leasing-gever en emissievennootschap.

Van Gerven concludeert dat de bedoelde relatie tussen emittent en elke certificaathouder een perfecte illustratie is van de croupiervhouding (46).

En inderdaad lijkt dit sterk op de in art. 1861 B.W. bedoelde rechtsfiguur: een vennoot (de emissiemaatschappij) neemt een derde (de certificaat-

(43) SWENNEN, *Problemen bij de juridische vormgeving van vastgoedbeleggingsfondsen en vastgoedcertificaten*, II, 125 e.v.

(44) Voor een volledige beschrijving van deze techniek zie: VAN GERVEN, *a.w.*, II, 1162 e.v.

(45) Dit wordt, aldus VAN GERVEN, uitdrukkelijk gesteld in het contract van vennootschap bij wijze van deelneming, waar het de emitterende vennootschap wordt toegestaan haar recht op opbrengst af te staan en dat recht te laten vertegenwoordigen in certificaten aan toonder onder beding dat alleen de emitterende vennootschap de hoedanigheid van vennoot bewaart met alle niet afgestane rechten en verbintenissen die deze hoedanigheid impliceert (VAN GERVEN, *a.w.*, II, 1163).

(46) VAN GERVEN, *a.w.*, II, 7, 1164.

houder) tot deelgenoot wat zijn aandeel in de vennootschap betreft, terwijl er enkel rechten en verplichtingen ontstaan tussen hem en de derde.

De enige bemerking die men zou kunnen maken is de volgende: de emissie-maatschappij behoudt weliswaar alle lidmaatschapsrechten maar ze staat alle pecuniaire rechten af aan de certificaathouders.

Het is in de doctrine nog steeds een twistpunt of een dergelijke opsplitsing van de aan een aandeel verbonden rechten voldoet aan het "tot deelgenoot nemen" van art. 1861 B.W. (47).

Toch kan men Van Gerven bijtreden, wanneer hij betoogt dat de bedoelde participatie van art. 1861 B.W. niet noodzakelijk moet ontstaan uit een kwantitatieve opsplitsing van de vermogenswaarde van het aandeel, maar evenzeer in een kwalitatieve opsplitsing van de aan het aandeel verbonden rechten, namelijk in de lidmaatschapsrechten enerzijds en de opbrengstrechten anderzijds, waarbij de eerste blijven aan de vennoot en de andere toekomen aan de croupier (48).

Afdeling II: De "Gelegenheidsroupier".

§ I De echtgeno(o)t(e) - croupier van een vennoot.

Geen enkele toepassing van de croupierverhouding is in de rechtspraak, en ook wel in de rechtsleer, zo uitvoerig onderzocht en gecommenterd als deze die betrekking heeft op de rechten die de huwgemeenschap bezit op aan één van de echtgenoten toebehorende vennootschapsdelen.

Het is zo dat er tegenstrijdigheid kan ontstaan tussen de regels van het huwelijksvermogensrecht en deze van het vennootschapsrecht, wanneer deze beide op hetzelfde geval van toepassing zijn. Dit is met name zo, wanneer de aandelen die één der echtgenoten in een vennootschap heeft krachtens het tussen beide echtgenoten overeengekomen huwelijksvermogensstelsel in gemeenschap vallen, terwijl de echtgenoot-vennoot intuïtu personae in die vennootschap werd opgenomen en de aandelen dus niet zonder toestemming van de medevennoten kunnen worden overgedragen, zelfs niet aan de andere echtgenoot. Hetgeen het geval is in de Vennootschap naar burgerlijk recht, de Vennootschap onder Firma, de Commanditaire Vennootschap, automatisch, bij toepassing van art. 1861 B.W. Maar wat ook statutair kan zijn bepaald met name in een P.V.B.A. (49) en zelfs in een N.V. met betrekking tot de aandelen op naam.

(47) Sarradin en Schuing menen dat men deze vraag negatief moet beantwoorden. (SARRADIN, *a.w.*, 198 e.v.; SCHUING, *La nature juridique du droit de croupier*, R.Soc., 1935, 153).

(48) VAN GERVEN, *a.w.*, 1162.

(49) Art. 126 Venn. W. voorziet dat men in de statuten een clause kan inlassen die zelfs de overdracht van het aandeel aan de echtgeno(o)t(e) van de vennoot aan de toestemming van de medevennoten onderwerpt.

Vóór de inwerkingtreding van de wet van 14 juli 1971 betreffende de wederzijdse rechten en plichten van echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels was de besproken tegenstelling bijzonder acuut.

- In het stelsel van algemene gemeenschap vielen alle aandelen, zowel deze die één der echtgenoten vóór het huwelijk had verworven, als deze die tijdens het huwelijk onder bezwarende titel of om niet waren verkregen, in de gemeenschap, behalve dan de aandelen die tijdens het huwelijk aan één der echtgenoten waren geschonken of gelegateerd op voorwaarde dat het eigen goederen zouden blijven (vroeger art. 1526 B.W.)
- Ook in het vroegere wettelijk stelsel vielen alle aandelen, tijdens het huwelijk onder bezwarende titel verworven in gemeenschap, behalve als ze werden verkregen in ruil voor een eigen goed (50). Wat de aandelen betreft die vóór het huwelijk door één der echtgenoten waren verworven, zelfs *intuitu personae*, moest men een onderscheid maken: ging het om aandelen in een vennootschap met rechtspersoonlijkheid, dan vielen ze als roerende goederen (art. 529 B.W.) in de gemeenschap (vroeger art. 1401, 1e B.W.). Aandelen in een vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid bleven eigen, voor zover ze onroerend waren dit wil zeggen voor zover ze onroerende rechten vertegenwoordigden (51) en werden gemeenschappelijk voor zover ze roerend waren (vroeger art. 1401, 1e B.W.)
- De moeilijkheid ontstond dus, zoals gezegd, wanneer het aandeel reeds vóór het huwelijk aan één echtgenoot *intuitu personae* was toegekend, terwijl het krachtens de regels van huwelijksvermogensrecht in de gemeenschap viel. Dit stelde problemen in verband met de uitoefening van de aan het aandeel verbonden rechten, wanneer de vrouw vennoot *intuitu personae* was in een vennootschap, en die rechten dus nauw aan haar persoon verbonden waren, terwijl haar man anderzijds het bestuur had over de gemeenschap (art. 1421 B.W.) waarin dat aandeel was terechtgekomen, of nog, wanneer aan de huwgemeenschap een einde kwam vóór de ontbinding van de vennootschap, omdat de aandelen dan bij scheiding en deling aan de andere echtgenoot zouden kunnen worden toebedeeld (52).

Na de inwerkingtreding van de wet van 14 juli 1976 is deze problematiek opgelost voor wat het wettelijk stelsel betreft.

Samengevat kan men het zo stellen: het vermoeden ten voordele van de gemeenschap blijft, dit wil dus zeggen dat het bewijs van eigen karakter

(50) In die zin: Rb. Doornik, 29 december 1926, *R.P.Not.*, 1927, 181; Brussel, 22 mei 1929, *R.P.Not.*, 1929, 695.

(51) DE PAGE, DEKKERS, *Traité*, X, I, nr. 315; VAN DER VORST, J., *Le sort des parts sociales sous les divers régimes de communauté conjugale*, *R.P. Not.*, 1932, 163 e.v., Gent, 18 juni 1949, *Pas.*, 1950, II, 52.

(52) Voor een volledige behandeling van deze problematiek: RONSE, *a.w.*, 1970, 77 e.v.; VAN DE VORST, *Le sort des parts sociales sous les divers régimes de communauté conjugale*, *R.P.Not.*, 1932, 163 e.v.; *R.Crit.J.B.*, 1959, 263 met noot J. HEENEN.

van de goederen moet worden geleverd (art. 1399, 2e en 3e B.W.). Alle goederen die één der echtgenoten reeds bezat vóór het huwelijk, dus ook de aandelen, blijven eigen, evenals de goederen welke elk van hen tijdens huwelijk verwerft door schenking, erfenis of testament (art. 1399 B.W.) (53). Hierover behoudt die echtgenoot ook het alleenbestuur (art. 1425 B.W.).

Over het gemeenschappelijk vermogen waartoe dus ook de aandelen behoren die de gemeenschap onder bezwarende titel verwerft, hebben beide echtgenoten in principe een gelijklopend bestuur (art. 1416 B.W.) (54). Wanneer nu echter één der echtgenoten tijdens het huwelijk onder bezwarende titel aandelen verwerft in een vennootschap die intuitu personae is aangegaan, zal die echtgenoot het bewijs van het eigen karakter moeten leveren (art. 1388 B.W.), zoniet worden deze aandelen verondersteld gemeenschappelijk te zijn (art. 1405, 4^e B.W.). De medevennoten of medeoprichters worden geacht het huwelijksvermogensstelsel van die echtgenoot te kennen en elke later tot stand gekomen vennootschappelijke rechtsbetrekking kan geen afbreuk doen aan de dwingende bepalingen die de samenstelling en het bestuur van het gemeenschappelijk vermogen bepalen (55). Het gevolg is dat zelfs het besloten karakter van een vennootschap niet kan beletten dat de aandelen gemeenschappelijk zijn en dat ook de echtgenoot van de vennoot daarover de wettelijke bestuursbevoegdheden kan uitoefenen (art. 1416 B.W.).

Wat echter het bedongen stelsel betreft kan de hoger besproken antinomie tussen de regels van vennootschapsrecht en deze betreffende het huwelijksvermogensrecht nog wel ontstaan.

Niet voor wat betreft de aandelen die aan één der echtgenoten tijdens het stelsel werden toegekend; wat gezegd werd voor het wettelijk stelsel geldt ook hier: men kan een gehuwde persoon alleen als vennoot opnemen met eerbiediging van alle regels die zijn huwelijksvermogensstelsel beheersen. Dus in dit geval primauteit van de regels van huwelijksvermogensrecht boven die van vennootschapsrecht. De aandelen die één der echtgenoten reeds voor het huwelijk bezat vallen echter ook in de gemeenschap (art. 1451 e.v. B.W.).

De mogelijkheid bestaat nu dat dit aandelen strikt persoonlijk aan de echtgenoot-vennoot werden toegekend en deze dus niet de mogelijkheid heeft deze aandelen aan een derde, zelfs niet aan de echtgenoot, over te dragen, terwijl krachtens hun bedongen huwelijksvermogensstelsel de echtgenoot van de vennoot wel zou kunnen binnendringen in de vennootschap, vermits beide echtgenoten over de gemeenschap een zogenaamd "gelijklopend bestuur" hebben. (art. 1416 B.W.). Deze tegenstel-

(53) Behalve wanneer de schenker of testator bedingt dat die goederen aan de gemeenschap zullen toevallen (art. 1405 B.W.)

(54) Zie evenwel de uitzonderingen hierop, zoals bepaald in artt. 1417-1419 B.W.

(55) Aldus RONSE, *a.w.*, 1975, aanvulling 1979-1980, 15.

ling wordt in de rechtspraak echter overbrugd door een toepassing van art. 1861 B.W. Dit artikel (net zoals art. 126 Venn. W.) verbiedt een derde in de vennootschap op te nemen zonder toestemming van de medevennoten, maar, het laat wel toe aan een vennoot een deelgenoot te nemen voor wat zijn aandeel betreft terwijl hijzelf toch vennoot blijft. Daartoe is geen toestemming van de medevennoten vereist (zie verder). Die deelgenootschap kan gerealiseerd worden door een opsplitsing van de aan het onoverdraagbaar aandeel verbonden rechten, namelijk in lidmaatschapsrechten, en de vermogensrechten (56).

- De lidmaatschapsrechten, dit zijn in hoofdzaak het recht om aan de algemene vergadering deel te nemen, het recht op informatie en het recht om bijeenroeping van een vergadering te eisen, blijven voor de echtgenoot-vennoot. Hij behoudt dus het "zeggingschapsrecht" binnen de vennootschap. De vermogensrechten die aan het aandeel verbonden zijn vallen in de gemeenschap (57). Op die manier blijft de echtgenoot-vennoot vennoot, en alleen vennoot. Herhaaldelijk werd immers in de rechtsleer betoogd dat onoverdraagbaarheid van een aandeel zoals die door art. 1861 B.W. wordt uiteengezet niet werd gecreëerd met de bedoeling het aandeel binnen het patrimonium van de vennoot te houden, maar enkel en alleen ter vrijwaring van de rechten der medevennoten, in respect voor het contract dat intuitu personae gesloten werd met inachtneming van de persoonlijke kwaliteiten (58).

De echtgenoot van de vennoot wordt dan zijn croupier en gaat overeenkomstig zijn aandeel in de huwgemeenschap voor een deel (meestal dus de helft) participeren in het betrokken aandeel (59).

Het belangrijkste gevolg van dit alles is dus dat de echtgenoot-vennoot de aan het aandeel verbonden lidmaatschapsrechten blijft uitoefenen ongeacht de bevoegdheden die aan de andere echtgenoot toekomen met betrekking tot het beheer van de gemeenschap (waarin de vermogens-

(56) VAN DER VORST, *a.w.*, *R.P. Not.*, 1932, 163 e.v.; DE PAGE, DEKKERS, X-1, 315, e.v.; RENAULD, *Droit patrimonial de la famille*, I, 768 e.v.; KLUYSKENS, *Het huwelijkscontract*, 53; Cass., 24 februari 1959, *Pas.*, 1959, I, 644; *R. Crit. J.B.*, 1959, 263 met noot J. HEENEN; Cass., 21 april 1959, *Pas.*, 1959, I, 844; Cass., 17 november 1959, *Pas.*, 1960, I, 332; Cass., 8 september 1959, *Pas.*, 1960, I, 24.

(57) VAN DE VORST, *a.w.*, *R.P. Not.*, 1932, 163 e.v.; KLUYSKENS, *a.w.*, 53; VAN GERVEN, *a.w.*, II, 1160 e.v.; RONSE, *a.w.*, bijlagen 1979-'80, 19; Rb. Charleroi, 24 januari 1955, *Pas.*, 1956, III, 43; Brussel, 24 april 1963, *J.T.*, 1964, 334; Cass., 24 februari 1959, *R.P.S.*, 1960, 137; Brussel, 19 januari 1926, *Pas.*, II, 1926, 63; Brussel, 18 maart 1950, *J.T.*, 1950, 241; Cass., 8 september 1959, *Pas.*, 1960, I, 24.

(58) HEENEN, J., *Les parts dans les sociétés constituées intuitu personae et la communauté de biens entre époux*, *R. Crit. J.B.*, 1959, blz. 268; VAN DE VORST, *a.w.*, *R.P. Not.*, 1932, 163 e.v.; SARRADIN, *a.w.*, 23.

(59) Van De Vorst en de door hem geïnspireerde rechtspraak meenden dat niet de echtgenoot van de vennoot croupier wordt, maar wel de huwgemeenschap. (VAN DE VORST, *a.w.*, *R.P. Not.*, 1932, 163 e.v.; Rb. Charleroi, 24 januari 1955, *Pas.*, 1956, III, 43.) Deze stelling lijkt thans echter door de rechtspraak te zijn verlaten.

waarde van het aandeel is terechtgekomen) en dit voor de hele duur van het vennootschap (60). Het bedongen huwelijksvermogensstelsel mag dus nooit afbreuk doen aan het eerder geldig tot stand gekomen vennootschapsrechtelijk statuut (61).

Komt er een einde aan de vennootschap tijdens het bestaan van het stelsel, dan valt het deel in het vereffende vennootschapsvermogen integraal in de gemeenschap. Maar zolang de vennootschap in vereffening is, dus rechtspersoon (art. 178 Venn. W.) is, kan de echtgenoot zich niet inmengen in de vereffening.

Wordt het stelsel echter ontbonden tijdens het bestaan van de vennootschap dan heeft dit voor de vennootschap geen gevolgen: de echtgenoot-vennoot blijft alleen vennoot, met uitsluiting van de andere echtgenoot of diens erfgenamen. Wel is hij aan de gemeenschap een vergoeding verschuldigd ten belope van de vermogenswaarde van het aandeel (62). Die waarde wordt begroot op het tijdstip van de verdeling (63).

Er moet wel worden opgemerkt dat er geen enkele aanleiding bestaat tot een opsplitsing in lidmaatschapsrechten en vermogensrechten wanneer de aandelen vrij kunnen worden overgedragen aan een echtgenoot.

§ II De situatie van de niet aanvaarde cessionaris van een aandeel in de vennootschap.

Art. 1861 B.W. verbiedt de vennoten een derde in de vennootschap op te nemen zonder toestemming van zijn medevennoten.

Veronderstellen we echter dat een vennoot toch, zonder die vereiste toestemming, zijn hele aandeel dat hem intuitu personae was toegekend, en met alle daaraan verbonden rechten en plichten, heeft overgedragen aan een derde. Dergelijke cessie is echter niet nietig (behalve in een P.V.B.A. waar art. 126 Venn. W. uitdrukkelijk de nietigheid stelt op dergelijke cessie), ze is enkel niet tegenstelbaar aan de vennootschap. Dit is redelijk: men kan de medevennoten geen nieuwe vennoot opdringen waarmee ze niet wensten te contracteren. In de Franse rechtspraak en rechtsleer wordt deze kwestie opgelost door te stellen dat deze cessie dan automatisch wordt omgezet in een croupierverhouding, waarbij de koper

(60) RONSE, *a.w.*, bijlagen 1979-1980, 21.

(61) RONSE, *a.w.*, bijlagen 1979-1980, 21; RENAULD, I., J., *Droit patrimonial de la famille*, 509; HEENEN, J., *a.w.*, *R. Crit. J.B.*, 1959, 275.

(62) Dit aandeel zelf heeft immers nooit deel uitgemaakt van de te vereffenen boedel, dit was wel zo met de vermogenswaarde. Tengevolge van de ontbinding van het bedongen stelsel komt het gehele aandeel terug toe aan de echtgenoot-vennoot. Zie: VAN DE VORST, J., *a.w.*, *R.P. Not.*, 1932, 165 e.v.; Rb. Brussel, 13 februari 1924, *Pas.*, 1924, III, 113; Brussel, 19 januari 1926, *Pas.*, 1926, II, 63; Brussel, 18 maart 1950, *J.T.*, 1950, 241; Rb. Charleroi, 24 januari 1955, *Pas.*, 1955, II, 43.

(63) RONSE, *a.w.*, bijlagen 1979-1980, blz. 21; Brussel, 18 maart 1950, *J.T.*, 1950, 241; RENAULD, *Examen de jurisprudence*, *R. Crit. J.B.*, 1960, 235.

dus croupier wordt van de vennoot-cedent (64). Men baseert zich hiervoor op het principe van de relativiteit der overeenkomsten (art. 1165 B.W.) (65).

Toch kan men zich de vraag stellen of dit wel een juiste oplossing is. Als de partijen een gehele cessie van een aandeel, met alle daaraan verbonden rechten en plichten zijn overeengekomen, betekent dit toch dat het de bedoeling van de cedent was, samen met de pecuniaire rechten die aan het aandeel verbonden zijn, ook zijn plaats binnen de vennootschap af te staan aan de derde-koper, en dat ook de derde effectief lid in de vennootschap wilde worden. In onze hypothese - geen toestemming van de medevennoten van cedent- is het inderdaad wel zo dat dergelijke cessie niet tegenstelbaar is aan de vennootschap en aan derden, alhoewel ze perfect geldig kan zijn tussen de partijen ; maar, om deze overeenkomst dan te kwalificeren als een croupierverhouding gaat te ver en zou totaal niet meer beantwoorden aan de bedoeling van de derde die zeggenschap wil in een vennootschap.

Wat Belgisch recht betreft, ter staving hiervan kan men verwijzen naar de voorbereidende werken van art. 126 Venn.W. (66). Rolin wees in zijn rapport op de weinig voldoende schenkende situatie waarin de algehele cessionaris zou terechtkomen wanneer men zijn overeenkomst met de vennoot zou kwalificeren als een croupierverhouding, namelijk het feit dat de croupier zijn rechten slechts kan uitoefenen door bemiddeling van de cedent en waarbij hij is overgeleverd aan de goede wil van deze laatste die misschien geen belangen meer heeft in de vennootschap en die geenszins verplicht is op te treden in het belang van zijn croupier. Daarom ook stelde de Commissie van Justitie voor om "uitdrukkelijk elke gelijkaardige situatie te weren" door in het eerste lid van art. 126 Venn.W. de woorden "op straffe van nietigheid" in te passen.

Volgens Van Houtte (67) gaat het hier slechts om een uitzondering. Hij meent dat elke gehele overdracht van aandelen, door een vennoot, zonder toestemming van zijn medevennoten, moet worden gezien als een croupierovereenkomst, behalve dan in een P.V.B.A., waar art. 126 Venn.W. de nietigheid van een dergelijke cessie voorschrijft. Toch is het zo dat de argumentatie die Rolin gaf in verband met de P.V.B.A., met evenveel reden geldt voor een cessie van aandelen in andere besloten vennootschappen. Ook daar hebben de partijen bij het sluiten van de overdracht niet de bedoeling gehad een deelgenootschap te sluiten, waarin de cedent vennoot blijft en de koper buiten de vennootschap moet blijven

(64) THALLER, PIC, *Sociétés*, I, 367; BEDARRIDE, *Droit Commercial, Des Sociétés*, I, 20; DELANGLE, *Sociétés Commerciales*, I, 192 e.v.; DEMOGUE, *Traité des obligations*, VIII, 704 bis; Cass., 8 juli 1887, *R. Soc.*, 1887, 472; Parijs, 20 augustus 1869, *J. Trib. Comm.*, 1879, 373; Rennes, 1 maart 1886, *Rec. Nantes*, 1886, I, 81.

(65) SARRADIN, *a.w.*, 149.

(66) Rapport ROLIN, 18 december 1934, *Parl. Handel., Senaat*, 25, 14.

(67) VAN HOUTTE, J., *Traité des sociétés de personnes à responsabilité limitée*, I, 205 e.v.

en ook daar brengt de kwalificatie van hun overeenkomst als croupierverhouding dezelfde onbillijke gevolgen teweeg voor de koper (croupier) als in een P.V.B.A.

Een overtuigender kwalificatie vindt men dan ook bij Van Gerven die meent dat men in geval van volledige cessie van een aandeel in een besloten vennootschap (andere dan de P.V.B.A. waar dus de volledige cessie wordt gesanctionneerd met nietigheid) staat voor een stille overdracht van aandeelhoudersrechten gepaard met een naamgevingsovereenkomst (68). In dat geval blijft de cedent alleen in naam gerechtigd en moet hij al zijn rechten uitoefenen volgens de instructies van de cessionaris, (69) hetgeen ons meer lijkt te overeenkomen met de werkelijke bedoeling der partijen, rekening gehouden met het feit dat de cessionaris - in onze hypothese- zelf toch niet "in persoon" vennoot kan worden in de besloten vennootschap (zie ook hoofdstuk III) (70).

Wat de totale cessie van aandelen in een P.V.B.A. betreft, werd reeds een andere oplossing voorgesteld, nl. de conversie van nietige rechtshandelingen (71). Deze techniek bestaat er dan in dat de door de partijen beoogde, maar nietige rechtshandeling wordt omgezet in een andere, geldige rechtshandeling die het doel dat de partijen beoogden, hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk toch zo goed mogelijk verwezenlijkt. Voorwaarde hiervoor is dan wel dat de nietige rechtshandeling voldoende elementen in zich bevat om daaruit de geldige rechtshandeling te kunnen opbouwen. Op dergelijke basis zouden de partijen, precies om de nietigheid van hun overeenkomst te ontwijken, hun gehele cessie moeten converteren in een croupierovereenkomst. Men kan zich hierbij echter twee bedenkingen maken: in de eerste plaats is het zo dat het bij een algehele cessie onbetwistbaar de bedoeling van de partijen is dat de cessionaris de plaats van de cedent in de vennootschap wil innemen, met inbegrip van het zeggingschapsrecht. Door een conversie echter van de cessie in een croupierverhouding kan deze bedoeling nog niet gerealiseerd worden, en daardoor is het zeer de vraag of een conversie überhaupt wel mogelijk is, vermits één van de grondvereisten voor conversie is dat de geldige rechtshandeling, waarin men de nietige wil converteren, beantwoordt aan de economische bedoeling der partijen. Bovendien zou men precies voor dergelijke conversie terechtkomen in de situatie die de wetgever ten alle prijs wilde vermijden.

(68) VAN GERVEN, *a.w.*, 10, 1171. (Voor de geoorlooftheid v. deze techniek, zie VAN GERVEN, *Beginselen van Belgisch Privaatrecht, Algemeen Deel*, 308 e.v.)

(69) DE PAGE, DEKKERS, V, 477 e.v.

(70) Vergeten we immers niet dat dergelijke globale cessie niet tegenstelbaar is aan de vennootschap.

(71) Zie over de conversieproblematiek in het algemeen: RONSE, J., *Gerechtelijke conversie van nietige rechtshandelingen*, T.P.R., 1965, 199 e.v.

HOOFDSTUK III: De kwalificatie van de croupierverhouding.

Het meest controversiële punt m.b.t. de croupierverhouding is ongetwijfeld de kwalificatie van de overeenkomst tussen cedent en croupier. Waar sommigen meenden dat het om een gemeenschap gaat (72), oordeelden anderen voor een verkoop of schenking (73), terwijl de meesten ervan overtuigd zijn voor een ondervennootschap te staan (74). Nog anderen, zoals De Page (75) en Van Gerven (76), besluiten tot een deelgenootschap, dat volgens eerstgenoemde een verkoop of schenking of een ondervennootschap kan zijn, en volgens laatstgenoemde een ondervennootschap of een onverdeelde (vrijwillig of opgelegd).

Welk zijn de motieven die ter staving van de verschillende stellingen naar voren worden gebracht?

A. De croupierverhouding is een gemeenschap. Deze theorie werd verdedigd door Duvergier (77).

Zijn argumenten waren de volgende:

- Om van een vennootschap te kunnen spreken moet er door elk der contractanten iets in gemeenschap worden gebracht (art. 1832). Bij de croupierverhouding gebeurt dit echter niet. De som, aldus Duvergier, die door de croupier wordt betaald, wordt het persoonlijk eigendom van de cedent, ze komt in diens kas terecht. Indien het gaat om een cessie om niet, (dus een schenking), is er a fortiori geen inbreng.
- Maar, zegt Duvergier, zelfs als de croupier het deel dat hij verkregen heeft terug zou samenbrengen met het deel dat in handen van de cedent is gebleven, dan nog wordt er geen vennootschap gevormd. De reden hiervoor is dat de gevolgen van het afgesloten contract niet de gevolgen zijn van een vennootschapscontract. NI.
- de croupierverhouding is een gewone verhouding van passief medege-rechtigd-zijn.
- de croupier mag niet deelnemen aan het bestuur, in tegenstelling, volgens Duvergier, met het gemeen recht volgens hetwelk elke vennoot, behoudens tegenstrijdige overeenkomst, een recht op beheer heeft.
- de croupier mag geen gebruik maken van de zaken van de vennootschap.
- Dood of onbekwaamheid van de croupier zou geen einde stellen aan de verhouding tussen hem en de cedent, want deze laatste zou niet kunnen

(72) DUVERGIER, *Le droit civil français*, XI, 126.

(73) SCHWING, *La nature juridique du droit de croupier*, *R. Soc.*, 1935, 152 e.v.

(74) ULPIANUS, L. 19 en 20, *Digestes, Pro Socio*; KLUYSKENS, *Beginselen van het burgerlijk recht*, IV, 518; PLANIOL, RIPERT, *Traité pratique de droit civil français*, XI, 327; FREDERICQ, *Traité de droit commercial belge*, IV, 192; POTHIER, *Traité du contrat de société*, 91; LAURENT, *Principes de droit civil*, XXVI, 337 e.v.; MERLIN, *Questions de droit civil*, IV, 410; GUILLOUARD, *Du contrat de société*, 321 e.v.; TROPLONG, *Commentaires du contrat de société*, 297.

(75) DE PAGE, DEKKERS, *Droit civil belge*, V, 106.

(76) VAN GERVEN, a.w., 1159 e.v.

(77) DUVERGIER, a.w., XI, 126.

worden gedwongen het geld of een gedeelte ervan dat hij gekregen heeft terug te geven of over te gaan tot een verdeling en dit zolang de "hoofdenvennootschap" duurt. Dit zou dus in tegenstelling zijn met art. 1865. Tegen deze stelling werd ingegaan door vrijwel de hele latere rechtsleer met misschien als heftigste weerleggers Troplong en Pont (78).

Hun kritiek kwam samengevat hierop neer:

- De door Duvergier geschetste techniek van de croupierverhouding is onvolledig: de prijs, betaald door de croupier, gaat inderdaad naar de cedent, maar daarna brengt de croupier de aan hem afgestane deelrechten in, terwijl de cedent de niet afgestane deelrechten inbrengt.
- Alle karakteristieken, die Duvergier aanhaalt als zijnde elementair voor elke vennootschap, zijn slechts bijkomstigheden. De bepalingen van art. 1859 B.W. zijn bovendien suppletief; ze gelden slechts bij gebrek aan andersluidende bepalingen in de statuten.

B. Volgens Schwing is de croupierverhouding zeker geen ondervenootschap, ze is het gevolg, hetzij van een verkoop, hetzij van een schenking (79).

Hij noemt hiervoor twee redenen: er is geen sprake van een inbreng, waarvoor hij motivering geeft als Duvergier, en, er bestaat tussen de vennoot en de croupier geen affectio societatis.

"La société, "aldus Schwing", implique l'activité directe ou indirecte de tous les contractants à une oeuvre commune et lucrative... La convention de croupier crée un état passif et se traduit par le démembrement des droits d'un associé. C'est un accord dans lequel on n'aperçoit aucune idée de collaboration active et d'une action commune des cocontractants, aucune volonté des parties d'avoir un fonds commun, de lui donner une destination en vue d'un accroissement de fortune".

Op beide argumenten kan men iets afdingen. Betreffende het eerste kan men inbrengen, dat, als de croupier dan al niet de som inbrengt die hij eventueel heeft betaald voor de cessie, dan toch minstens de aan hem afgestane deelrechten, terwijl de cedent de niet afgestane deelrechten inbrengt.

Wat het tweede betreft: de affectio societatis is een betwiste geldigheidsvereiste voor een vennootschap. Volgens sommige auteurs immers kan in dit vereiste geen bestanddeel van het vennootschapscontract worden erkend dat aan de overige bestanddelen moet worden toegevoegd, maar brengt het alleen de vorige elementen tot uitdrukking (80).

C. De croupierverhouding is een ondervenootschap.

Deze theorie kent de meeste aanhangers. Vreemd genoeg echter vinden we bij slechts weinig auteurs een duidelijke motivatie voor deze stelling.

(78) TROPLONG, *a.w.*, 297. PONT, *Explication du Code Napoléon*, VII, 401.

(79) SCHWING, *a.w.*, *R. Soc.*, 1935, 152 e.v.

(80) DE PAGE, DEKKERS, *a.w.*, V, 7; RONSE, *Algemeen deel van het Vennootschapsrecht*, 1975, 153.

Anders: FREDERICQ, *Handboek*, I, 518; VAN RIJN, HEENEN, *Principes*, I, 336 e.v.

Er lijken inderdaad een aantal argumenten te bestaan ten voordele van de kwalificatie van de ondervennootschap.

1. De term "s'associer une tierce personne" in de Franse tekst van art. 1861 B.W. Hiertegen zou men kunnen invoeren dat "s'associer" een algemene term is, net als het Nederlandse "tot deelgenoot nemen", alhoewel de wetgever dan beter het werkwoord "participer" had gebruikt.
2. De origine van art. 1861 B.W.
Men zou kunnen teruggaan tot de Digestes (81) waarin Ulpianus reeds de uitdrukking "*qui admittitur, ei soli socius est*" en "*Nam socii mei socius non meus socius est*" gebruikte.
Maar dichter bij de oorsprong van art. 1861 B.W. staat Domat die de croupierverhouding definieerde als "une autre société, séparée de la première" en vooral Pothier met "ce tiers sera mon associé à la part que j'ai dans la société" (82). Vooral dit laatste is belangrijk, vermits de tekst van art. 1861 B.W. woordelijk is overgenomen van Pothier (83).
3. Bovendien wordt er voldaan aan de vereisten van art. 1832 B.W. namelijk de pluraliteit van vennoten, de inbreng in gemeenschap, het winstoogmerk en een delen in winst en verlies (84).

Volgens de meest verspreide opvatting zou die ondervennootschap op haar beurt kunnen gekwalificeerd worden als een vennootschap bij wijze van deelneming (85).

Art. 176 Venn.W.: "De vennootschap bij wijze van deelneming is een vennootschap waarbij een of meer personen deelnemen in de handelingen die een of meer anderen in hun naam beheren."

De argumenten luiden als volgt:

- De croupierverhouding heeft een occult karakter. De croupierverhouding is inderdaad juridisch onbekend aan derden, maar buitenuit lijkt het of er geen vennootschap is. De vennoot-cedent treedt extern op en tegenover derden handelt hij alleen en in eigen naam (zoals de zaakvoerder-vennoot in een vennootschap bij wijze van deelneming).
- Voor de croupierverhouding volgt dit uit het feit dat de cedent zelf vennoot blijft in de vennootschap, voor de uitoefening van de rechten,

(81) ULPINAUS, L. 19 en 16, *Digestes, Pro Socio*.

(82) DOMAT, *Lois civiles*, boek I, titel VII, dl. II, 5; POTHIER, *a.w.*, 91.

(83) POTHIER, *a.w.*, 91.

Hetgeen werd bevestigd door Regnaud de Saint-Jean d'Angely tijdens de discussie in de Raad van State bij de voorbereiding van de tekst van art. 1861 B.W.

(84) Dit echter alleen ingeval van een kwantitatieve opsplitsing van de rechten van een vennoot; bij de kwalitatieve opsplitsing is er geen sprake van een delen in winst en verlies en kan er dus geen sprake zijn van een ondervennootschap. (art. 1832 B.W.)

(85) THALLER, PIC, *Sociétés commerciales*, 368; HOUPIN, BOSVIEUX, *Traité général théorique et pratique des sociétés civiles et commerciales*, 180; ROBYN, *a.w.*, 73; ESCARRA, RAULT, *Sociétés Commerciales*, I, 260; FREDERICQ, *Traité de droit commercial belge*, IV, 91; PLANIOL, RIPERT, *a.w.*, 327.

verbonden aan het aandeel kan alleen hij, bij uitsluiting van de croupier, die geen nieuw lid in de vennootschap wordt, optreden.

- Bovendien heeft de vennootschap bij wijze van deelneming geen rechts-persoonlijkheid. Ook de croupierverhouding behoeft dit niet. Rechts-persoonlijkheid betekent immers ten aanzien van alle derden de bevestiging van het bestaan van de overeenkomst (86).

D. De kwalificatie van de croupierverhouding is afhankelijk van de bedoeling van de partijen (87).

De argumenten die hoger (sub C) werden aangehaald ten voordele van een kwalificatie als ondervenootschap zijn overtuigend. Men zal niet kunnen ontkennen dat de croupierverhouding een ondervenootschap kan zijn. Toch verdient de opvatting van Laurent de nodige aandacht. Hij stelt dat men niet a priori mag beslissen voor een of andere kwalificatie en geeft daarvoor volgende redenen: inzake contracten respecteert de wetgever altijd de wil van de betrokken partijen, ze zijn vrij de contracten aan te gaan die ze zelf willen. Als ze een verkoop willen doen, waarom zou men dan beslissen dat het om een vennootschap moet gaan? Vandaar dat men zou kunnen zeggen dat heel de moeilijkheid van de kwalificatie zich herleidt tot de bedoeling der partijen.

Wel moet men onderscheid maken.

1. De cedent houdt zich aan de regel van art. 1861 B.W. en neemt de derde slechts tot deelgenoot voor wat zijn aandeel in de vennootschap betreft. In dit geval kan men de croupierverhouding bestempelen als een ondervenootschap, hetzij als het gevolg van een koop of schenking, waarbij dus de croupier ofwel vennoot wordt van de cedent, ofwel, wanneer hij en de cedent helemaal niet de bedoeling hadden een vennootschap aan te gaan, als de schuldeiser van de cedent, op de inkomsten die vastzitten aan dat gedeelte van de rechten, verbonden aan het aandeel, dat aan hem werd overgedragen.

Men heeft ook reeds naar voren gebracht dat de verhouding tussen cedent en croupier kon gezien worden als een onverdeeldheid (88). Dit zou dan het geval zijn wanneer tussen cedent en croupier geen wil tot samenwerking bestaat. Vermits nu volgens de verdedigers van deze opvatting, de *affectio societatis* een geldigheidsvereiste zou zijn voor een vennootschap, zou de betrokken relatie geen ondervenootschap kunnen zijn, wel een vrijwillige onverdeeldheid. Nochtans, deze *affectio societatis* is, zoals reeds gezegd, een betwiste geldigheidsvereiste en overigens kan de kwalificatie "vrijwillige onverdeeldheid" leiden tot vrij onbillijke gevolgen (89).

(86) SWENNEN, *Problemen bij de juridische vormgeving van vastgoedbeleggingsfondsen en vastgoedcertificaten*, 246 en 250.

(87) VAN GERVEN, *a.w.*, 1159 e.v.; DE PAGE, DEKKERS, *a.w.*, V, 106; LAURENT, *a.w.*, XXVI, 337.

(88) VAN GERVEN, *a.w.*, 1164.

(89) Ook Van Gerven zelf staat niet op geëngageerde manier achter deze mening. Hij stipt zelf aan dat, ingeval van vrijwillige onverdeeldheid dit art. 815 B.W. geen toepassing vindt,

2. De cedent heeft zijn hele aandeel, met alle eraan verbonden rechten en plichten, zonder toestemming van zijn medevennoten, overgedragen aan een derde. Deze hypothese werd reeds eerder onderzocht (zie eerder hoofdstuk II, Afdel. II, § 2). Zoals gezegd is dergelijke cessie alleen nietig in een P.V.B.A. (behalve dan in vier gevallen opgesomd in art. 126 Venn.W., wanneer er geen beperkender clausules staan in de statuten). In de andere gevallen, waar die cessie niet nietig is, maar slechts niet-tegenstelbaar aan derden, kan men haar niet kwalificeren als een croupierovereenkomst maar eventueel wel als een stille overdracht van aandelen, gepaard met een naamleningsovereenkomst. (zie eerder: Hfst. II, Afd. II, § 2)

HOOFDSTUK IV : DE JURIDISCHE POSITIE VAN DE CROUPIER TEN OVERSTAAN VAN DE CEDENT, DE VENNOOTSCHAP EN DERDEN.

Afdeling I: De verhouding tussen de vennoot-cedent en de croupier

Of de croupier nu een cessionaris is, dan wel een ondervennoot, de cedent moet aan de derde alle of een gedeelte van de winsten meedelen die aan hemzelf, als aandeelhouder in de (hoofd)vennootschap zijn meegedeeld, maar de croupier moet ook in dezelfde verhouding bijdragen in het verlies waarin de cedent zelf moet delen als lid van de (hoofd)vennootschap (90). Daarom moet er tussen de vennoot en zijn croupier een "afrekening" worden gemaakt teneinde ieders rechten en plichten vast te stellen. Op het actief van de croupier komen:

- een gedeelte van, of alle winst (naargelang de cedent een deel van, of alle pecuniaire rechten heeft overgedragen) die aan de cedent als lid van de hoofdvennootschap is toegevallen.
Men neemt immers aan dat het optreden van de cedent beheerst wordt door de regels van lastgeving.
Zo heeft de croupier het recht om van de cedent voorlegging te vragen van alle rekeningen, de cedent moet hem dus rekenschap afleggen van alle voordelige en nadelige handelingen binnen de hoofdvennootschap, die een neerslag kunnen hebben op het aandeel van de cedent, en dus ook op het deel ervan dat aan de croupier is overgedragen (91) (art. 1993 B.W.).
- alle schadevergoeding die aan hem verschuldigd is ten gevolge van het bedrieglijke of foutieve optreden van de cedent of van diens medeven-

vermits het alleen geldt voor een door de wet opgelegde onverdeeldheid, maar dat anderzijds ook art. 1855 B.W. niet van toepassing is, vermits het in zijn hypothese, namelijk, ontbreken van wil tot samenwerking tussen de partijen, niet gaat om een vennootschap.

(90) PIC, P., *Traité général théorique et pratique de Droit Commercial*, I, 367.

(91) TROPLONG, *a.w.*, 758; PONT, *a.w.*, 623.

- noten in de hoofdenootschap en dat schade heeft toegebracht aan de croupier.
- het deel in het netto actief dat bij ontbinding van de hoofdenootschap aan de cedent wordt toegekend of een gedeelte ervan (in evenredigheid met het deel van zijn aandeel dat de cedent aan de croupier heeft afgestaan (92).
- Op het passief:
- terugbetaling aan de cedent in de verhouding vastgesteld in het contract, van de sommen die de cedent in de hoofdenootschap heeft moeten bijdragen in het verlies.
 - bijdrage in het verlies dat de cedent lijdt tengevolge van de insolventie van zijn medevennoten (in de hoofdenootschap) (93).
- Als reden hiervoor gaven auteurs als Troplong en Pont op dat de croupier, precies door deel te nemen in het aandeel van de vennoot, een deel van de risico's opneemt.

Afdeling II: De verhouding tussen de croupier en de vennootschap

Voor de vennootschap is de croupier een vreemde, een derde. Zijn banden met één der vennoten zijn voor de vennootschap onbestaand en er bestaat tussen de croupier en de vennootschap dus geen enkele rechtsband (94). De gevolgen zijn dubbel:

De croupier kan binnen de vennootschap geen enkel recht, geen enkel prerogatief van een vennoot uitoefenen. Tussen de croupier en de vennootschap bevindt zich de cedent die dus twee functies cumuleert: deze van vennoot ten opzichte van zijn medevennoten en deze van lasthebber ten opzichte van de croupier. Wel kan de croupier, als persoonlijke schuldeiser van de cedent een zijdelingse vordering instellen tegen de vennootschap of tegen de medevennoten van de cedent tot betaling van het deel in de winst dat hem toekomt (art. 1166 B. W.) maar deze vordering is beperkt:

1. De croupier die bij wijze van zijdelingse vordering optreedt is verplicht bij de verdeling van dividenden of, ingeval van vereffening van de vennootschap, bij de verdeling van het actief, de samenloop van de andere schuldeisers van de cedent te ondergaan.
2. Het feit dat de lidmaatschapsrechten gebonden zijn aan de persoon van een vennoot (in een besloten vennootschap) en het principe van art. 1166 B. W. volgens hetwelk de rechten die uitsluitend aan de persoon gebonden zijn niet kunnen worden uitgeoefend bij wijze van zijdelingse

(92) PONT, *a.w.*, 623; GUILLOUARD, *a.w.*, I, 107.

(93) PIC, *a.w.*, 369; PONT, *a.w.*, 623; GUILLOUARD, *a.w.*, 263; HOUPIN *a.w.*, I, 107; TROPLONG, *a.w.*, 762, e.v.; Anders: MERLIN, *a.w.*, 410.

(94) PIC, *a.w.*, 370; PARDESSUS, *Cours de droit Commercial*, IV, 974.

vordering door de schuldeiser, heeft tot gevolg dat de croupier nooit, via een zijdelingse vordering, aanspraak kan maken op de uitoefening van de lidmaatschapsrechten binnen de vennootschap (95).

Omgekeerd kan ook de vennootschap nooit een rechtstreekse vordering instellen tegen de croupier om van hem een bijdrage in het verlies of de betaling van de prijs voor de cessie te eisen. Wel kan ze een zijdelingse vordering instellen, maar ook zij zal dan de samenloop met de persoonlijke schuldeisers van de croupier moeten ondergaan. Als de cedent echter schade berokkent aan de vennootschap zou ze wel rechtstreeks schadevergoeding van hem kunnen vorderen op basis van art. 1382 B.W.

In de voorbereidende werken van art. 1861 B.W. wordt bovendien uitdrukkelijk gesteld dat de vennootschap steeds de cedent kan aanspreken voor alle verlies of schade die ze door de croupier heeft geleden. De cedent blijft overigens aansprakelijk zelfs als de croupier insolvent is en hij dus geen regres kan uitoefenen op de croupier. De reden hiervoor is een *culpa in eligendo* in hoofde van de cedent.

Het deelgenootschap van de croupier kan geen enkele invloed hebben op de duur van de vennootschap, precies omdat de croupier geen lid wordt van die vennootschap, maar het einde van een hoofdvennootschap betekent automatisch het einde van de croupierverhouding (vermits het voorwerp van de croupierverhouding precies de rechten zijn die de cedent bezit in de hoofdvennootschap).

Afdeling III: De verhouding tussen de croupier en derden

Ook ten opzichte van derden is de croupierverhouding occult. De schuldeisers van de vennootschap kunnen tegen de croupier nooit een rechtstreekse vordering instellen, vermits de croupier nooit lid is geweest van de vennootschap.

Wel kunnen ze tegen de croupier een zijdelingse vordering (art. 1166 B.W.) instellen maar dan beschikt de croupier tegenover hen over dezelfde excepties die hij ook tegen de vennoot zelf kan invoeren (95) (96).

Nawoord

''Ce contrat étant extrêmement rare, nous n'y insisterons pas''. Het waren de woorden van De Page toen hij over de croupierverhouding sprak. Hij bleek niet de enige te zijn die er zo over dacht.

Opvallend was het gebrek aan informatie over dit onderwerp, zowel in de hedendaagse rechtsleer als de rechtspraak, en teksten uit de 19de eeuw en vroeger bleken ons lot. We hebben dus getracht het weinige materiaal

(95) PONT, *a.w.*, 223; HOUPIN, *a.w.*, I, 107.

(95) PONT, *a.w.*, 634.

(96) Vergelijk met art. 192 Venn. W.

bijeen te brengen, de voornaamste stellingen uit te leggen en er onze persoonlijke bedenkingen aan toe te voegen. Het werk is ver van volmaakt, daar zijn we ons van bewust. Erg theoretisch, misschien zelfs té, en op sommige punten bijna ontaardend in het vitterige. We hadden graag anders gewild: besluiten met een onwrikbare definitie van de croupierverhouding en hier en daar de theorie illustreren met voorbeelden in de praktijk. Maar zelfs dat laatste bleek onmogelijk; uitzondering gemaakt dan voor de toepassing van de croupierovereenkomst op het huwelijksvermogensrecht. Toch menen we dat de croupierovereenkomst helemaal niet zo zeldzaam hoeft te zijn als over het algemeen wordt aangenomen: het is immers een van de middelen bij uitstek voor diegenen die hetzij om persoonlijke redenen, hetzij om derden niet op de hoogte te moeten brengen, van op afstand wenssen deel te nemen aan de zaak. Waarschijnlijke is dat ook meteen een verklaring voor de sfeer van onwetendheid en stilzwijgen die er rond de figuur van de croupier hangt en waarmee wij bij het uitwerken van deze verhandeling herhaaldelijk werden geconfronteerd.